

Upptäck Samhälle

Upptäck Samhälle är ett grundläromedel i samhällskunskap för årskurs 4-6 som utgår från de fem samhällsstrukturerna i Lgr 11. Författare är Göran Svanlid.

Provlektion: Hur genomför man ett demokratiskt beslut?

Följande provlektion är ett utdrag ur Upptäck Samhälle för årskurs 4-6.

Provlektionen tränar kunskapskravet: "Eleven har grundläggande kunskaper om vad demokrati är, hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra enkla resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut tas i elevnära sammanhang."

Lektionen består av:

- Upptäck Samhälle: utdrag ur kapitlet Politik s. 72-76
- Arbetsblad: stödmall - Demokratiska värden och principer

Så här arbetar du med provlektionen:

1. Gå igenom begreppen demokrati och diktatur tillsammans i klassen.
 - Gör en gemensam tankekartan kring demokrati på tavlan, använd s. 75 i Upptäck Samhälle som stöd.
 - Diskutera med eleverna konsekvenserna av att ett samhälle bryter mot de demokratiska principerna och introducera begreppet diktatur.
2. Läs texten om demokratiska beslut i Upptäck Samhälle s. 72.
 - Skriv upp begreppen på tavlan: människors lika värde – en röst var, fri opinionsbildning, yttrandefrihet, majoritetsprincipen, hänsyn till minoritetens intresse.
 - Diskutera och koppla principerna till en elevnära situation med klassens hjälp.
 - Finns det situationer i elevernas närhet när beslut inte följer principerna?
3. Introducera övningen Den demokratiska klassresan. Berätta att eleverna ska träna sig i att fatta demokratiska beslut. En klass ska tillsammans fatta beslut om en gemensam resa: Var, när, hur ska man resa ... För att klassens olika beslut kring resan ska vara demokratiska måste de följa de fem demokratiska värdena och principerna.
 - Dela ut arbetsbladet "Demokratiska värden och principer"
 - Låt varje barn enskilt fundera över och skriva ned hur varje princip kan beaktas när besluten fattas.
 - Låt sedan barnen två och två jämföra sina förslag.
 - Avsluta med en gemensam klassdiskussion där ni försöker enas om klassens förslag.
4. Jämför med författarens förslag på s. 73 i Upptäck Samhälle.
5. Läs s. 76-77 i Upptäck Samhälle och jämför klassens demokratiskt beslut med hur ett beslut kan fattas i en diktatur. Kan klassen komma på flera situationer i en demokrati när de demokratiska beslutsprinciperna faktiskt inte följs?

Tips för fortsatt arbete:

Klassresan är ett exempel på direkt demokrati. Utvidga diskussionen med hjälp av begreppet representativ demokrati. Diskutera representativ demokrati i elevernas närhet (elevrådet) och i Sverige (valet 9 september 2018).

Använd begrepp som: representativ demokrati, representanter, direkt demokrati, folkomröstning.

Om klassresan istället var en skolresa, hur skulle beslut kunna ha fattas genom representativ demokrati och de demokratiska principerna?

"Skolan har vunnit 100 000 kr i det årliga skollotteriet och rektorn har bett klasserna diskutera fram en gemensam skolresa för alla elever ..."

Demokratiska beslut

För oss som lever i Sverige är det självklart att alla ska få säga vad de tycker och att vi kan protestera om något är fel i samhället. Vi lever i en demokrati och därför är det viktigt att de beslut som fattas i vårt land också är demokratiska.

För att ett beslut i riksdagen, kommunen eller i skolan ska vara demokratiskt krävs följande:

- 1 Alla människor har samma värde – alla har en röst var
- 2 Fri opinionsbildning
- 3 Yttrandefrihet
- 4 Majoritetsprincipen
- 5 Hänsyn till minoritetens intressen

1. Det spelar ingen roll vilken färg du har eller vart du kommer ifrån. Alla har en röst var.

2. Vi rätt att demonstrera. Vi har fri opinionsbildning.

3. I sociala medier får vi säga vad vi tycker. Vi har yttrandefrihet.

4. Det förslaget som får flest röster vinner. Ett majoritetsbeslut.

5. Katten är i minoritet bland hundarna.

Det här kallas för demokratiska värden och principer.

Den demokratiska klassresan

Tänk dig att du och dina klasskamrater har bestämt att ska ni resa iväg på er första klassresa. Innan ni åker iväg måste ni först fatta beslut om följande:

- Vart ska ni åka?
- Hur ska ni åka dit?
- Hur ska pengarna samlas in till resan?

För att alla beslut ska vara demokratiska så måste de följa de fem demokratiska värdena och principerna:

- 1 Om alla i klassen, lärare och andra vuxna som följer med på resan har en röst var, då är besluten som fattas genom röstning demokratiska. Ingen har fler röster än någon annan – alla har samma värde.
- 2 Utifrån olika förslag kommer det säkert att bildas grupper i klassen. Om det är tillåtet att bilda grupper för att påverka andra kommer beslutet att bli demokratiskt. Eftersom det är fritt att skapa *opinion* för sin sak.
- 3 Har alla i klassen dessutom haft möjlighet att säga vad de tycker, lever beslutet upp till kravet på *ytrandefrihet*.
- 4 När det är dags att rösta så kommer det förslag som får flest röster, det förslag som får *majoritet*, att vinna.
- 5 Men samtidigt måste ni ta hänsyn till om det finns någon *minoritet*. Det kanske finns några i klassen som är allergiska mot pälsdjur. Då måste förslag som hästgård och djurpark kanske bort från listan.

Alla som följer med på resan måste få vara med och bestämma.

ORDLISTA

Opinion är de åsikter och värderingar som en person eller en grupp har i olika frågor.

Ytrandefrihet betyder att alla har rätt att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt uttrycka tankar, åsikter och känslor.

Majoritet betyder de flesta. Ett majoritetsbeslut innebär att de flesta är positiva till beslutet.

Minoritet betyder ett mindre antal. Hänsyn bör tas till minoritetens intressen om de är i behov av stöd.

Demokrati – när vi bestämmer

Demokratin är nog det viktigaste vi har i vårt land. Men vad innebär det att ett land är en demokrati? Det handlar bland annat om att det är folket som bestämmer, eller rättare sagt de som har fyllt 18 år och får rösta.

Vart fjärde år är det politiska val i Sverige. Då får alla som har rösträtt välja mellan olika politiska partier.

Alla som har rösträtt väljer partier och politiker till:

Kommun Landsting Riksdag

Representativ demokrati

I en demokrati är det folket som bestämmer, inte direkt utan indirekt. Vi bestämmer vilka som ska få bestämma när vi röstar på politiska partier. Politikerna ska representera oss andra, föra vår talan och fatta beslut på ett sätt som vi tycker är bra. Politikerna är våra *representanter* i riksdagen.

Representanten företräder en grupp som säger JA!

VAD ÄR ETT POLITISKT PARTI?

Medlemmarna i ett politiskt parti driver samhällsfrågor som de tycker är viktiga.

Eftersom människor ofta tycker väldigt olika finns det många partier att välja emellan.

Det går också bra att starta ett nytt politiskt parti om du tycker att de partier som finns inte har åsikter som stämmer överens med dina egna.

I skolan har alla en röst var

När ni röstar om något i klassen har alla också en röst var. Ni kan ta beslut i olika frågor direkt. Det är exempel på *direkt demokrati*.

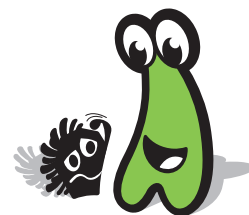
Elevrådet däremot är ett exempel på *representativ demokrati* eftersom du och dina klasskamrater har valt några av klasskamraterna som får representera klassen.

Elevrådet

För att den representativa demokratin ska fungera bra är det viktigt att representanterna inte framför sina egna åsikter i elevrådet, utan talar om vad de flesta i klassen tycker.

FUNDERA!

En folkomröstning. Är det ett exempel på direkt demokrati eller representativ demokrati?

Viktiga principer i en demokrati

- Alla människor har samma värde
 - miljonärer, arbetslösa, kungar eller vanliga ungdomar – alla har en röst var.
- Regelbundna och allmänna val
 - valen gäller alla som har fyllt 18 år och sker vart fjärde år: 2018, 2022 och så vidare.
- Tryckfrihet
 - det är tillåtet att skriva kritiskt om makten i vårt samhälle.
- Mötesfrihet och organisationsfrihet
 - alla får starta en förening eller en organisation i vårt samhälle.
- Rättsäkerhet
 - ingen är skyldig till ett brott förrän den personen har blivit dömd i en domstol. Politikerna i vårt samhälle kan inte påverka domstolens beslut i enskilda fall.
- Fri opinionsbildning
 - alla har rätt att driva frågor i samhället för saker de tror på och försöka få med sig andra för sin sak.
- Yttrandefrihet
 - alla har rätt att säga (yttra) sina åsikter.
- Majoritetsprincipen
 - det förslaget som får flest röster vinner.
- Hänsyn till minoritetens intressen
 - vi ska lyssna och ta hänsyn till åsikter som inte delas av majoriteten när dessa grupper är i behov av stöd.

ORDLISTA

Direkt demokrati då röstar man om en fråga eller ett beslut direkt.

Representativ demokrati då röstar man först på representanter som i sin tur röstar och tar beslut i frågor.

Diktatur – när en bestämmer

I dagens demokratiska Sverige är det självklart att alla har en röst oavsett kön eller om man är rik eller fattig. Så har det inte alltid varit. För inte så länge sedan var det så att ju rikare man var, desto fler röster hade man. I många svenska kommuner fanns det så rika människor att de kunde ha hälften av alla röster.

Följer inga demokratiska principer

Det gemensamma för alla *diktaturer* är att vissa grupper i samhället har stor makt, medan alla andra människor är maktlösa. En *diktator* har sällan stöd av en majoritet av folket. Det vanliga är att diktatorn stödjer sig på en liten grupp i samhället, till exempel landets militärer, de rika eller de med en viss religion.

För att diktaturens makthavare ska kunna behålla sin maktställning hindrar han folket från att ifrågasätta landets styre och lagar:

- Ofta finns det bara ett enda parti att rösta på och alla har inte rätt att rösta. Det finns ingen allmän och lika rösträtt.
- Det finns ingen yttrandefrihet. De som vågar protestera döms till långa fängelsestraff eller till dödsstraff. Folket i en diktatur blir rädda för att uttrycka sina åsikter.
- Alla medier är kontrollerade av makthavarna. Allt *censureras* innan det sänds eller trycks.

FUNDERA!

Titta på sidan 75. Vilken demokratisk princip tycker du är viktigast?

Diktatur är ett sätt att styra ett land som innebär att en person eller en liten grupp människor har all makt.

Diktator är en person som styr ett land och inte tillåter att folket tycker annorlunda. Styr ofta med våld.

Censur är när staten vill kontrollera och kanske ändra informationen i medier innan den publiceras.

Den demokratiska klassresan

Demokratiska värden och principer	Förklara hur ni ska göra för att följa de demokratiska värdena och principerna när klassen fattar beslut om klassresan.
<p>1. Alla människor har samma värde</p> 	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
<p>2. Fri opinionsbildning</p> 	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
<p>3. Yttrandefrihet</p> 	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
<p>4. Majoritetsprincipen</p> 	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
<p>5. Hänsyn till minoritetens intressen</p> 	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>